

"לְבַנְיָנָה שֶׁל תּוֹרָה"

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי רה"י הרב ברוך וידר שליט"א

תיקון העתיד תחילה

"המוסר הפנימי צועק הוא בקרבו של אדם: בן אדם, שובה מעוונותיך.

לפעמים הצעקה כ"כ הומה היא עד שהיא מערבבת את כל ההרמוניה של החיים..."

ישנם זמנים שהצעקה שבאדם כ"כ גדולה עד שהיא מוציאה אותו מן השקט הרוחני שבו היה נמצא על מי מנוחות. לא תמיד המצב הוא כזה, אבל יש פעמים שהצעקה גדולה מאד בנפש.

מניין באה הצעקה הזאת? הא-להים עשה את האדם ישר², טבע הנפש האנושית הוא ללכת בדרך הישרה והטובה. כאשר האדם סר מן הדרך הטבעית של הטוב, אם לא נשחת בקרבו עדיין אותו מצפון אנושי, המצפון שלו אומר לו: אתה לא בסדר, אתה צריך לתקן, אתה צריך להתקדם.

בפרט בימים הללו, אם אדם יעצור לרגע מזרימת חיו הוא יוכל לשמוע את הקול הפנימי שלו. בישיבה מיועד לכך סדר מוסר, על מנת לאפשר לכל אחד להיות עם עצמו, לעצור ולחשוב, ומתוך כך לשמוע את האני הפנימי שלו.

בכל זמן ובפרט בימי אלול, כאשר האדם ניגש להתבונן בדרכיו וחושב עם עצמו באופן אמיתי, הוא שומע קול פנימי מנקודת האמת שלו – קולה של נשמתו הקוראת לו להתקדם להשתפר ולהיטיב את דרכיו. במציאות מתנגש הקול הפנימי הזה בכמה קולות אחרים שקוראים לאדם להתייאש מהשאיפות האלה ומשכנעים אותו כי בין כך ובין כך לא יצליח להשתנות, וכן בקולות נוספים שמסיבות שונות ומשונות מונעים אותו מלהתחבר אל האמת הפנימית שלו הזועקת לתיקון.

צעקת המוסר הפנימי

בפרק י"ג של אורות התשובה, עוסק "הרב" בארחות התשובה הכלליות, ומו"ר הרצי"ה היה מתחיל ללמד את אורות התשובה מהפרק הזה.

כותב שם "הרב"¹:

"המוסר הפנימי צועק הוא בקרבו של אדם..."

זו צעקה שאינה נשמעת בחוץ, רק אם אדם יקשיב לעצמו היטב הוא יוכל לשמוע אותה מתוכו. אבל אדם השקוע ברעש החיצוני המקיף אותו גם הוא עצמו לא ישמע את הצעקה הפנימית שלו.

קשיי התיקון

הזה מכיר כל אחד ואחד מאיתנו, אך השאלה הקשה היא איך יוצאים מן המצב בו אנחנו תקועים? איך נוכל להתקדם מתוך המקום בו אנו מסובכים?

בהמשך הפסקה אומר "הרב":

"לפעמים מבולבב הוא האדם ואיננו יכול להחליץ ממסגרותיו, מדות ותכונות רעות, מעשים רעים, עוזבי דרך תורה ומוסר מעיקים עליו; רואה הוא דרכו סוכה בסירים, אין מוצא לתיקון, חבול הוא בידי אחרים ואין מעמד".

תיקון העתיד

דרך התשובה הנכונה, ובפרט בדורנו, היא להסתכל קדימה, אל העתיד. למרות חשיבות תיקון העבר המוזכר ברמב"ם⁵, כאשר אדם חושב בתחילה על העבר שלו ועל כל הדרוש תיקון במהלך חייו עד כאן, הוא עלול ליפול בעצבות ולשקוע באותם מעכבים שהזכרנו קודם המקיפים אותו ומעיקים עליו מכל הצדדים.

האדם מוצא את עצמו סגור ומוגבל בכוחות הנפש שלו ובמציאות החיים שלו, מבלי יכולת להשתנות. הדברים המפריעים לו מלהתקדם אינם מחוץ לו, אלא הם תכונות רעות ודברים שעשה בחייו שהיו מנוגדים למהלך הטוב הא-להי, הם הם המעכבים ומפריעים לו להחליץ ולהשתחרר. כשאדם עושה מעשה שהוא זר למהלך הנשמתי הטבעי שלו, אין המעשה או המידה הזו נשארים בחלל הפתוח, אלא הם נדבקים באדם ומביאים עליו רוח טומאה שעוטפת אותו ומלפפת אותו³, רוח זו מקשה עליו להתקדם ולתקן את עצמו.

לפיכך כותב הרב בהמשך הפרק⁶:

"יסוד התשובה צריך לעולם להיות מונח על התיקון של להבא".

זו שאלה ששייכת לכל אחד ואחד מאיתנו. השופר שאנו שומעים בכל יום קורא לנו שפרו מעשיכם⁴, ובודאי שכל אדם רוצה את זה בעצמו ויש לו בתוכו את אותה הזעקה הפנימית "שובה מעוונותיך". הרי כולנו רוצים להתקדם ולהיות יותר טובים. כל אחד מבני הישיבה אם ישאל את עצמו באמת, בודאי יתאר לעצמו איך הוא רוצה ומקווה להתקדם ולהשתפר. את המצב

דיברנו במסגרת זו בשבוע שעבר⁷, לגבי המהלך הכללי של התשובה אל כבוד ה'. כלומר שצריך לכוון את החיים אל המגמה הא-להית שבעולם, אל המגמה הגדולה של גילוי כבוד ה' בעולם. מתוך המחשבה הזו, כל אחד ברמה שלו, בא לדרך תשובה מעשית. הוא רוצה להיות יותר טוב, הוא הפנים שגילוי כבוד ה' בעולם הוא הדבר הגדול ביותר, מתוך כך

5
6
7
2

3
" :
" ...
4

לחשוב איך אנו רוצים שיראה המחר שלנו, הדקה הבאה שלנו, הסדר או התפילה הבאים שלנו. איך היינו רוצים להתנהג לחברים שסביבנו בהפסקת צהרים או בתור בחדר האוכל כשיש הרבה אנשים לפנינו. איך הייתי רוצה להראות אם יצלמו אותי במצלמה נסתרת, כמו שנראיתי אתמול או שאראה כמו בן תורה העומד בסבלנות, מכבד, ומדבר בנימוס. זה הרב יותר קל כשהמחשבה היא על העתיד.

יעזרוהו מן השמים

לכאורה הדבר נראה ש"הרב" נוקט כאן בשיטה אחרת בניגוד לדברי הראשונים, אך הדבר מצריך לימוד והמעייין היטב בשערי תשובה לרבנו יונה⁹, שהיה קדמון וראשון, יראה שהוא מבאר שאותה דרך המוזכרת בכל המקומות, לעסוק תחילה בחרטה על העבר, עוסקת באנשים גדולים שפעם אחת קרה שהם נכשלו. לאנשים בינוניים שנופלים וקמים, וחוזרים שוב ונכשלים וכו', הדרך הנכונה לגביהם היא להתחיל קודם בתיקון העתיד כדי שלא ייכשלו להבא.

אמנם גם מהעבר אין אנו מתייאשים, כמו שמסיים "הרב" שם:

"אבל בהיותו עסוק באמת לתקן את מעשיו, הדבר מובטח שאז יעזרוהו מן השמים גם כן על תקנת העבר".

כאשר אדם ילך בדרך הזו תהיה לו סיעתא דשמיא, והוא יצליח גם להגיע לתיקון

יהיה עליו לתרגם זאת לתוך החיים, לתוך "כל אורחות התשובה הקטנים"⁸.

המגמה הגדולה של האדם ושל כל ההויה כולה, היא חיים המכוונים לכבוד ה', "אמן יהא שמיה רבא". כאשר אדם מפנים זאת, עצם המחשבה כבר מרוממת אותו, וכשהוא רוצה לתרגם אותה למעשה הוא צריך להבחין בדברים הקטנים שבהם הוא יכול להתקדם ותהיה לו מהם הרגשת סיפוק, ולעסוק בתיקונם. הרגשת ההתקדמות בודאי גם תיתן לו סיפוק גדול, בין אם הצליח להיות יותר טוב בכך שהתאפק ולא העליב חבר, למד עוד חמש דקות או שהתגבר וכיוון יותר ב'שמע קולנו'.

דחיית תיקון העבר

יש לשאול כאן שאלה גדולה, הרמב"ם וספרי המוסר מלמדים אותנו שצריכים לעסוק קודם בתיקון חטאי העבר בחרטה ווידוי.

בעניין זה ממשיך "הרב":

"ובתחילה לא ישים כל כך לעיקר מעכב על דבר העבר, כי אם יבוא מיד לעסוק בתיקון העבר ימצא מניעות רבות ויהיו דרכי התשובה וקרבת ה' קשים לפניו".

אם אדם ייגש לעסוק בתיקון העבר, הוא עלול לגלות שלמרות רצונו הגדול הוא אינו מצליח להתנתק מן העבר, מן הדברים שנפשו הורגלה בהם. לפיכך מדריך אותנו "הרב" זצ"ל שדרך התשובה המעשית היא לחשוב קדימה אל העתיד ולא על העבר.

העתיד שאותו אנו ניצור ונתקן כפי שאנו רוצים ויכולים, ומתוך כך בעזרת ה', יתקן גם העבר.

העבר. לאחר בניית העתיד הוא יימצא במצב רוחני אחר, עליון יותר, ואולי זהו עומק כוונת הרמב"ם, "אמש היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד".¹⁰ כאשר אדם עוסק בעבר, הוא קשור עדיין למצב הרוחני שלו בעבר, אבל אם הוא מתרחק מן העבר ומתקרב יותר לעתיד המתוקן, הרי הוא מתקרב יותר לקב"ה, וממילא הוא כבר לא נמצא בעבר אלא נדר למחוז אחר.

הסבר זה מתאים לדברי הרמב"ם¹¹ שהשב בתשובה ישנה את שמו ומקומו, משום שבתשובה אדם משנה את המקום הרוחני שלו, הוא שייך לעתיד המתוקן, ומנותק מעברו המקולקל. גם אם העבר הזה שייך אל החיים שלו, הוא מבחינתו עבר לרשות אחרת וכבר נמצא במקום רוחני גבוה יותר וקרוב יותר לרבש"ע. אמש הוא היה שנאוי, והיום הוא אהוב לפני המקום, כעת הוא נמצא במקום אחר ומן המקום הזה תהיה לו גם סיעתא דשמיא לתקן את העבר, שהרי הבא לטהר מסייעין אותו,¹² ויעזרוהו לתקן את העבר כדי שתשובתו תהיה שלמה.

הלכה למעשה אנחנו צריכים ללמוד מדבריו הנפלאים של "הרב", שלמרות הקשיים המקיפים אותנו, צריכים אנו לשמוע את הקול הפנימי הקורא לנו ומעורר אותנו לעלות לתקן ולהשתפר, שהרי עוד מעט ר"ה. מה שהיה עד עתה, וכל הסיבוכים והנפילות שעברו עלינו, לא יצליחו למנוע מאיתנו להתקדם ולהתחדש, כי אנו מביטים קדימה אל

10

11

12

